

Кахнич Дмитро Ігорович

студент гр. ФФАм-21, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н., доцент Валігура В. А.

ФІСКАЛЬНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Формування доходів місцевих бюджетів за рахунок податкових надходжень показує позитивний вплив фінансової децентралізації, яка почалася з 2020 р. коли Урядом було затверджено новий адміністративно-територіальний устрій України. Ціллю реформи децентралізації влади було створення місцевого самоврядування, здатного власними ресурсами самостійно вирішувати питання місцевого значення.

Починаючи з 2021 р. адміністративно-територіальний устрій України формують три рівні місцевого самоврядування: базовий рівень (сільські, селищні, міські ради) – 1470 територіальних громад; субрегіональний – 135 районів; регіональний (області, міста особливого статусу) – 24 області, Автономна республіка Крим, м. Київ і м. Севастополь [1].

За статистичними даними понад 95% всіх підприємств в Україні – це малі підприємства. Станом на 2021 р. в Україні офіційно було зареєстровано близько 2 млн суб'єктів підприємницької діяльності, більшість з яких обрали спрощену систему оподаткування. При цьому максимальна концентрація малих підприємств притаманна м. Києву (27% загальної кількості малих підприємств в Україні) та 6 областям України, де у сукупності зареєстровано 36% малих підприємств України, а саме: Дніпропетровській (8,2%), Запорізькій (4,1%), Київській (5,5%), Львівській (5,4%), Одеській (6,9%) та Харківській (6,6%) [2].

Економічна активність суб'єктів господарювання, а також їхній рівень доходу, що провадять свою діяльність у межах певних територій, безпосередньо впливають не тільки на темпи економічного розвитку цих територіальних громад, а й на рівень їхньої фінансової спроможності щодо реалізації програм розвитку та фінансування регіональних інвестиційних проектів. Таким чином, для того щоб оцінити роль суб'єктів малого підприємництва в забезпеченні фінансової спроможності об'єднаних територіальних громад (ОТГ), доцільно проаналізувати рівень фінансового (податкового) потенціалу цих громад, враховуючи компонентну структуру податкових надходжень до місцевого бюджету, а також ступінь фінансової забезпеченості та спроможності місцевих бюджетів [3].

Фінансово-економічною базою територіальних громад є місцеві бюджети, які утворюються як за рахунок загальнодержавних податків, так і місцевих податків і зборів. Окрім того, значна частина загальнодержавних податків і зборів зараховується до місцевих бюджетів у встановлених пропорціях. Можна констатувати, що на формування доходів місцевих бюджетів у частині загальнодержавних податків і зборів місцева влада не має безпосереднього впливу. Мається на увазі, що такі елементи податків і зборів, як ставка, податкові пільги тощо, та пропорції розподілу надходжень закріплені

централізовано. Адже місцева влада має певну самостійність тільки в частині місцевих податків і зборів, тому, що установлення місцевих податків та зборів, не передбачених Податковим кодексом України, забороняється.

Розглянувши доходи місцевих бюджетів, бачимо тенденцію щодо їх зростання за останні 5 років, яке відбулося за рахунок збільшення обсягу податкових надходжень від процесів децентралізації в країні, передачі частини повноважень і можливостей щодо управління фінансовою спроможністю територіальних громад, органам місцевого самоврядування. Дані процеси нерозривно пов'язані із зростанням надходжень від єдиного податку, переважно за рахунок збільшення бази оподаткування.

Розглянемо питому вагу єдиного податку в доходах Зведеного та місцевих бюджетів України (табл. 1).

Таблиця 1

Питома вага єдиного податку серед доходів Зведеного та місцевих бюджетів України на 2017-2021 рр.

Показники	Роки				
	2017	2018	2019	2020	2021
Єдиний податок, млн. грн.	23388,30	29564,25	35270,21	38030,98	46282,99
Доходи Зведеного бюджету України, млн. грн.	1016969,51	1184290,77	1289849,17	1376673,76	1453804,07
Частка єдиного податку у доходах Зведеного бюджету України, %	2,30	2,50	2,73	2,76	3,18
Доходи місцевих бюджетів України, млн. грн.	502098,31	562421,81	560531,34	471481,87	580699,15
Частка єдиного податку у доходах місцевих бюджетів України, %	4,66	5,26	6,29	8,07	7,9

Джерело: складено на основі [4].

Як бачимо із табл. 1 питома вага єдиного податку характеризується позитивною тенденцією, збільшуючись в доходах зведеного бюджету з 2,3% до 3,18%. Хоча в доходах місцевих бюджетів з 2017 року по 2020 рік також в двічі зросла з 4,66% до 8,07%, але в 2021 р. питома вага зменшилась на 0,17%. На нашу думку, це пов'язано із карантинном Ковід-19, коли був накладений мораторій на діяльність малих підприємств.

Якщо розглядати фіскальну роль єдиного податку в структурі місцевих податків і зборів, то можна зауважити, що його питома вага за два останні роки стала домінуючою, випереджаючи податок на майно. Проте це відбувається не за рахунок кількісного збільшення чи кращої фінансової стійкості малого підприємництва, а виключно за рахунок збільшення єдиного податку відповідно до інфляційних процесів [5].

Проаналізувавши надходження до місцевих бюджетів єдиного податку, то можна відмітити, що якщо сукупно, то ці поступлення з року в рік зростали.

Назагал, це може свідчити про збільшення підприємців, які перейшли на спрощену систему оподаткування, а також тенденції до збільшення сум надходжень за рахунок зростання обсягів доходів по групах платників, можливо можна говорити і про збільшення надходжень від збільшення ставок податку за рахунок зростання мінімальної заробітної плати [6].

Держава може збільшувати обсяг надходжень єдиного податку до місцевих бюджетів, шляхом регулювання факторів впливу на обсяги надходжень єдиного податку до бюджету. Для цього необхідно:

- для забезпечення зростання платоспроможності населення потрібно поступово підвищувати мінімальний розмір заробітної плати;
- рівень тіньової економіки максимально мінімізувати;
- створити умови для стабілізації національної валюти.

Для повного забезпечення працівника мінімальна заробітна плата має ґрунтуватися на державних соціальних стандартах. Адже жодна із соціальних гарантій: такі як мінімальна пенсія, прожитковий мінімум та мінімальна заробітна плата, не відповідає сьгоднішнім потребам населення. На даний час урядом зроблено певні кроки на курс до приведення таких показників до більш реальних потреб населення. Адже кожного року переглядається розмір мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму, пенсій в сторону збільшення. Проте, це ніяк не позначається на зростанні платоспроможності населення. Сьгоднішня українського суспільства показує, що навіть незначне зростання цих соціальних гарантій призводить до значного зростання ринкових цін. Це свідчить про те, щоб забезпечити зростання платоспроможності населення державі необхідно контролювати рівень цін.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна сформулювати висновок, що оподаткування малого підприємництва відіграє надзвичайно важливу роль у забезпеченні економічного розвитку територіальних громад та в наповненні місцевих бюджетів податками, сприяючи тим самим підвищенню фінансово- економічного потенціалу територій

Список використаних джерел:

1. Про утворення та ліквідацію районів: Постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>
2. Регіональна статистика: Діяльність підприємств: офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Сушкова О., Осадчий Є. Оцінка впливу малого та середнього бізнесу на економічний розвиток та фінансову спроможність територіальних громад різних рівнів в Україні. *Проблеми та перспективи розвитку економіки та управління*. 2021. № 2 (26). С. 141-154.
4. Доходи. Державний веб-портал бюджету для громадян. URL: <https://openbudget.gov.ua/>
5. Грановська І. В. Сучасний стан розвитку оподаткування малого бізнесу в Україні. *Держава та регіони*. Серія: Економіка та підприємництво. 2021. № 3 (120). С. 114-121.

б. Чижова Т. В. Єдиний податок та його роль в сучасному підприємницькому просторі. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2022. Вип. 41. С. 131-136. URL: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-41-24>